

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

1750

Caput XV. An opportunum sit Populis prædicare Augustinianam de
Prædestinatione Sententiam?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83620)

tionis sunt omnino eadem cum ob-
iectis Gallorum, ut constat ex libro Pro-
speri adversus Collatorem, & ex Re-
sponsione ad Objectiones Vincentianas.
Quare Gothescalco idem contigit quod
assertoribus Augustinianæ doctrinæ, fu-
itque de iisdem commentitiis erroribus
accusatus. Ulterius Hincmarus ubique
accusat Gothescalcum, quod eandem
prorsus teneat pravitatem doctrinæ cum
Monachis Adrumetinis, aliisque vete-
ribus Prædestinarianis. At hæresim
Prædestinarianam non fuisse apud Adru-
metinos, neque anathematizatam à Pro-
spero, demonstratum est supra; neque
oppositum docent Tournely, Pagius, &
Alexander. Fatemur itaque Gothe-
scalco audisse tanquam Prædestinaria-
num, erroresque ei tributos jure fuisse
proscriptos: sed ab eo defensatos pravo
sensu, & servata undequaque æquitate
atque cum eo ab Hincmaro affirmare
non possumus. Concedimus denique
Gothescalco claros fuisse adversarios,
inter quos Joannes Erigena, qui à Floro
Diacono egregie confutatus est: sed
non defuerunt ei Defensores inculpatæ
vitæ, ac famæ celebrioris, quos paulo
supra commemoravi.

23. In quo Go-
thescalcus re-
prehenden-
dus, Demum in hoc Gothescalcum repre-
hensione dignissimum censeo, quod ver-
um dogma imprudenter defendit, at-
que, ut ait Christianus Lupus, non ex
charismate. Prædestinationem enim
ad mortem in aures vulgi non sine of-
fensione & scandalo prædicavit, ita ut
multi in desperationem perducti dice-
rent: *Quid mihi necesse est pro salute
mea, & vitæ æternæ laborare? quia si
bonum fecero, & prædestinatus ad vi-*

tam non sum, nihil mihi prodest: inquit
Rabanus in literis ad Eberardum. Me-
minisse debuerat Gothescalcus etiam
Massiliensibus sanctissimis doctissimisque
viris apparuisse Augustinianam doctri-
nam primo aspectu perdifficilem & a-
sperrimam, ac talem multo magis videri
hominibus rudioribus, quibus altissi-
mæ quæstiones non sunt, nisi caute, pro-
ponendæ. Imo prædestinationem ad
mortem, quæ non potest nisi verbis ad-
modum crudis explicari, nunquam a-
pud imperitam plebem prædicandam esse
arbitramur: prædestinationem vero ad
vitam diverso plane modo, quàm sole-
ant quidam ex Cathedra transeuntes
ad pulpita, qui ut habeantur doctores,
prædicandi officium legitime non ob-
servant. Talis fuit Gothescalcus: qui
prædestinationem ad mortem inter vul-
gi catervas, prohibentibus etiam Epis-
copis, pertinacissime dogmatizavit, cum
tamen nihil interesset rei Christianæ,
quomodo scribit Præf. 2. in Saculum
IV. Benedictinum Eruditissimus Mabillo-
nius, incumbere in vocabulum Præde-
stinationis ad interitum, si modo aliis
verbis Catholica Sententia teneretur.
Neque Augustinianam doctrinam satis
superque munitam necessum fuit Go-
thescalco à Prædestinarianæ hæresis su-
spicione purgare, cum damnatis Semi-
pelagianis tranquilla pace, regnoque suo
potiretur. In hac ergo parte Gothe-
scalci ingenium laudare non possumus,
eumque propriæ famæ pessime consuluisse
putamus, ita ut neque in ipso ma-
culam hæreticæ pravitatis inveniamus,
neque optimi Theologi temperamen-
tum.

CAPUT XV.

An opportunum sit Populis prædicare Augustinianam de
Prædestinatione Sententiam?

SUMMARIUM.

1. Monitum primum.
2. Monitum secundum.
3. Monitum tertium.
4. Monitum quartum.

5. Monitum quintum.
6. Monitum sextum.
7. 8. Respondetur objectis.
9. Octo signa Prædestinatorum.

Quo pacto
de Prædesti-
natione San-
ctorum Con-
cionandum.

HISTORIA Gothescalci demonstrat
posse etiam veræ doctrinæ in aures
vulgi effusione magnam fieri tem-
pestatem: cumque nonnulli, qui forte
has nostras disquisitiones perlegunt, sug-
gestum debeant conscendere, ut vitent
contentionum pericula, consulantque
honori Ordinis sui, & Christianæ ple-
bis utilitati, hanc etiam quæstionem in-

stituo, num, & quo pacto possint de
prædestinatione Sanctorum haberi con-
ciones; quam monitionibus præceptis-
que, non argumentationum textura
juxta Augustini sensum resolvam.

MONITUM I.

Quamquam verissimum est dari præ-
destinationem Electorum ad vitam, & Monitum I.
impio-

impiorum ad mortem, illa autem fiat ex Dei beneplacito, hæc ex præscientia meritorum, atque omnis prædestinatus salutem consecutus sit, omnis reprobis sempiternum supplicium; imprudenter se gereret Orator, qui tantummodo exponeret divinorum decretorum immutabilitatem: E. G. demonstrandum proponeret, non posse prædestinatum excidere à vita aeterna, aut reprobum esse immutabiliter damnandum; atque in his duntaxat assertionibus tota versaretur oratio. Probatur I. Scripturarum Sanctarum auctoritate, quæ nobis aeternam vitam tanquam mercedem & coronam justitiæ proponunt, & nos ad observantiam præceptorum proposita retributione exhortantur, eamque apprehendendam esse declarant à perseverantibus usque in finem. Contra ignem aeternum legis transgressoribus minitantur: quibus spei, timorisque incitamenti remouentur vitia, virtutesque foveantur; unde hæc monita exitiosissimum est prætermittere. Accedit malitia hominis & ad torporem proclivitas, quæ duo percellunt improbos ut nil quærant præterquam patrocina peccandi: quos etiam tentat supplantator in desperationem inducere. Atque hoc primum præceptum traditur ab Augustino in lib. de Dono Persev. cap. xxii. his verbis: *Quæ tamen prædestinatio non ita populis prædicanda est, ut apud imperitam vel tardioris intelligentiæ multitudinem redargui quodam modo ipsa sua prædicatione videatur; sicut redargui videtur & præscientia Dei, quam certe negare non possumus, si dicatur hominibus, sive curvatis, sive dormiantis, quod vos præscribit qui falli non potest, hoc eritis. Dolosi autem vel imperiti medici est etiam utile medicamentum sic alligare ut aut non proficit, aut obstat.*

MONITUM II.

2. Præsertim, ne offendat conscientiam infirmam, abstinere debet Concionator à prædicanda prædestinatione ad interitum & ad mortem. Quod probatur præclarissimis Scripturarum exemplis, quibus ubique declarantur summa Dei misericordia, longanimitas, patientia, humanitas, voluntas salvandi omnes, alia plurima, quibus ad veniam petendam facile obdurati trahuntur. Cavendum est enim, ne ipsa veritas fiat occasio scandali mulierculis ad desperandum pronis, ac simus imitatores Gothescalci, cujus rationem, ingeniumque

reprehendimus. Ergo à vocabulis, quæ imperitos turbare possunt, abstinendum est penitus. Atque hoc etiam præceptum docet nos S. Pater eodem lib. cap. 16. dicens: *Facile est enim, imo & utile, ut taceatur aliquid verum propter incapaces, maxime si timendum inde sit, ne peiores faciamus eos qui non intelligunt, dum volumus eos, qui intelligunt, facere doctiores.*

MONITUM III.

Haud recte se gereret, qui prædicante Catholico viro prædestinationem exmeritis, adversus sacram concionem obloqueretur. Primo enim ut diximus lib. iv. capite 6. & 11. Medistarum doctrina nulla perstringi debet censura. Deinde Concionatores illi non Theologicas quæstiones in rostris pertractant, neque divinorum decretorum altitudinem tunc inquirunt; sed moribus formandis incumbunt: & quidquid proferunt, si intelligantur de prædestinatione in ordine executionis, verissima sunt. Quare cum in habendis Concionibus hunc sibi scopum proponant erudiendi plebem, viamque demonstrandi, quæ perducatur ad gloriam, debemus illorum doctrinam probare; neque apud multitudinem redarguere, quæ nullatenus pertinent ad exercitamenta Scholarum.

MONITUM IV.

Etsi hæc vera sunt: debemus tamen gratuitam prædestinationem ad gloriam prædicare; quod licitum est, si prudenter fiat, simulque bonorum operum onera, quorum beatitudo merces est, & corona, Apostolica hortatione ingerantur, neque dissensiones Scholasticæ & suggestu profoliant. Hoc monet Augustinus citato libro cap. xx. dicens: *Quid est, quod invicta conclusi violentia veritatis recte se ipsi dicere existimant, Etsi verum est quod dicitur de prædestinatione, non est tamen populis prædicandum? Prædicandum est prorsus, ut qui habet aures audiendi, audiat.* Id vero S. Pater etiam ratione confirmat; si enim recte prædicatur pudicitia, pietas, aut quæcunque alia virtus, ut Deus recte colatur, & diligatur proximus: ergo & recte prædicatur prædestinatio gratuita, ut nemo mortalium gloriatur in seipso, sed tantum in Domino.

MONITUM V.

Rationem, quam Augustinianus in prædicanda prædestinatione fervare debet,

bet, est excitare in unoquoque spem, & ad sedulam legis observantiam vehementer hortari. Quæ profecto consecutus est, si E. G. asserat prædestinationis nostræ causam esse Dei misericordiam & infinita merita Redemptoris, qui regeneravit nos in spem vivam: petendam esse assiduis precibus perseverantiam à Domino, cum omne donum perfectum descendat à Patre luminum: operandum esse cuique salutem suam, cum timore ac tremore, servandaque diligenter præcepta legis; quia licet prædestinatio beneplacitum sit Dei, ejus tamen consecutio meritis liberi arbitrii alligatur: fugiendum denique peccatum tanquam à facie colubri, propterea quod quisquis damnatur ad gehennam, propter sola peccata damnatur. Porro Augustinianam doctrinam tali cautione proponere videtur valde proficuum: quippe ex consideratione Divinæ misericordiae quæ gratiam & gloriam gratis præparat, nemo est quantumvis scelestissimus, qui sperare non debeat, cum plus donare possit Dei misericordia, quam hominum demereri malitia. Ex consideratione autem infirmitatis humanæ, & incertitudinis finis, quem nemini Deus revelat, ut simus semper parati, & nescientes diem, neque horam vigilemus tanquam ad adventum furis, salutaris timor inexcitatur, sanctaque bonorum operum sollicitudo. Audiatur eodem lib. cap. xxii. Sanctus Pater hæc præmonens. *Non existimo, inquit, debere sufficere, nisi hoc, vel hujusmodi aliquid addat, ut dicat, vos itaque obediendi perseverantiam à Patre luminum sperare debetis, & quotidianis orationibus poscere, atque hoc faciendo considerare non vos esse à prædestinatione alienos, quia etiam hoc ut faciatis, ipse largitur. Absit autem à vobis ideo desperare de vobis, quoniam spem vestram in ipso habere jubemini, non in vobis. Maledictus enim omnis, qui spem habet in homine, & bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine, quia Beati omnes qui confidunt in eum. Hanc spem tenentes servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Ita Augustinus; ac subinde: *Hæc atque hujusmodi cum dicuntur sive paucis, sive multitudini Ecclesiæ, cur metumimus Sanctorum prædestinationem prædicare?*

MONITUM VI.

6. Quoniam in contrariis opinionibus exercitati credunt ex doctrina Augustini removeri virtutes, & ad studia operum bonorum torporem induci, quod falsum omnino est, atque ut satis con-

R. P. Bertii Theol. Tom. I.

stat perantiquum Semipelagianorum convicium: quo iis quoque oratio possit esse jucunda, neque præjudicatis eorum opinionibus collineet: in hunc finem dirigendus sermo est, ut ad pietatis officia audientium corda inflammantur, maxime quod legitimum Concionatoris sit munus non aures tantum sono & numeris permulcere, sed opportune, importune arguere, obsecrare, plantare, evellere in omni patientia & doctrina. Hunc vero finem ex Augustiniana Theologia satis percommode assequetur orator. Humilitas enim E. G. quæ virtutum fundamentum est cæterarum, sive cognitio, qua homo sibi ipsi vilescit, facile excitatur, si quis animadvertat neminem discerni ab altero ex semetipso, sed divinorum liberalitate donorum; quod præsertim suaderetur Augustiniana sententia. Ad spem trahit meditatio Divinæ omnipotentiae & misericordiae, quoniam his magis confidimus, qui præcæteris nobis opulari & possunt & volunt. Et sunt quidem nostræ sententiæ cardines, quod complacuit Divinæ misericordiae regnum pusillo gregi parare; & quod potens est suscitare filios Abraham ex lapidibus, & producere mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Timor quoque oritur ex consideratione humanæ infirmitatis & indignitatis: Augustiniana autem doctrina humanam docet infirmitatem, ubi demonstrat arbitrium non valere ad bonum, nisi ab omnipotenti bono adjuvetur, neque Deum diligere, ut oportet, si non sancta voluptate & charitate trahatur. Atque adeo nobis merita nostra mala proponit, ut nullus Augustini discipulus divinarum gratiarum postulet amplitudinem, nisi ab inexhausto fonte misericordiae ac pietatis. Neque faciunt nos Augustini dogmata desides, languidosque ad agendum; quin validius excitant ad orandum, cum oriatur orationis necessitas ex humili cognitione propriæ infirmitatis, & ex contemplatione Divinæ misericordiae. Charitatis quoque singulare motivum est, recogitare perpetuam Dei dilectionem, qua elegit nos ante constitutionem mundi, ut essemus sancti, & immaculati non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam magnam. Excitamus præterea ad grati animi recordationem, & amorem erga Dominum Jesum Christum, ejus passionis merito donatur nobis perseverantia, & à massa perditionis specialissimo beneficio subtrahimur. Denique indicitur nobis ex Augustinianis principiis ne in peccatum aliquod

R r

pro-

prolabamur, aut negligenter exequamur opera poenitentiae, cum incerti simus, an post peccatum & voluntariam obdurationem redonetur nobis praeter auxilium sufficiens ea gratia victrix, quae superat motus perduellis concupiscentiae: quam tamen gratiam debemus, ut dictum est, & petere orando, & sperare ab infinita Dei misericordia, quae clamantes ad se nunquam deserit.

His ergo monitis praedestinationem Sanctorum poterit quisque in Augustiniana Sententia populis praedicare: imo virtutes promovere, extirpare vitia, vitare scandala, & incontaminatam Augustini doctrinam provide tueri adversus veteres Massiliensium objurgationes, quas aliquando repetere nonnullos minime pudet.

OPPOSITIO UNICA.

7.
Objectio u-
nica.

Adversus praedicta objectio una remanet, eaque ex actis adversus Leonardum Utinensem inclyti Ordinis Praedicatorum. Is ergo anno 1549. dum per Quadragesimam Utini conciones haberet, praedicavit Praedestinationis nullam aliam rationem dari, quam beneplacitum Divinae voluntatis, & nihil in aeternitate praecessisse ipsam Dei voluntatem praedestinantem. Protulit inter caetera propositiones duas, quarum prima erat, *Praedestinatus nullo modo damnari potest*: altera, *Praedestinatio in voluntate & arbitrio nostro posita non est*. Cum haec male à populis exciperentur, Vicarius Generalis Utinensis data ad Joannem Grimanum Patriarcham Epistola Leonardum tanquam haeticum accusavit. Grimanus vero, qui Concionatoris defensionem suscepit, & ipse tanquam haereticus suspectus ad Sanctae Inquisitionis Tribunal delatus est. Non est ergo licitum praedicare populo praedestinationem gratuitam, & revera haec ad torporem, desperationem, vel saltem scandalum Christianam plebem inducit.

Solutio 1.

Resp. 1. Nego consequentiam: nam, ut liquet ex duabus propositionibus, quas Leonardus demonstrandas assumpsit, non videtur ab eo servatum primum & secundum monitum supra ex Augustino depromptum. Caeterum etsi Vicarius Generalis, & nonnulli Utinensium steterint adversus Concionatorem, ejus tamen dogma à Patriarcha, necnon à doctioribus probatum est. Et sane illud prudenter expositum non ad desperationem impellit, ut diximus, sed spem excitat vividiorem. An vero timendum est (inquit Aug. de Dono Persev. cap. 22.) *ut tunc de se homo desperet, quando spes*

ejus ponenda demonstratur in Deo; non autem desperet, si eam in se ipso superbus & infelicitissimus poneret? Deinde licet aliqui sint ad vitia nimium proni, atque in torporem & negligentiam inclinent; non est tamen reticenda praedestinationis praedicatio ad utilitatem humilium, qui gloriantur tamen in Domino, & ad reprehensionem superbiorum qui confidunt in homine. Si enim quidam sint, qui nunquam orent, propterea quod Deus scit quid nobis sit necessarium, aut ex praedicatione Oratio- nis fallaci consecutione inferant non innotescere Deo hominum desideria; *Num propter tales* (ait eodem lib. cap. 17. S. Pater) *hujus sententiae veritas deferenda, aut ex Evangelio delenda putabitur?* Sed plura ibidem, & sequentibus Capitulis acerrimus Praedestinationis & Gratiae Vindex ac Propugnator.

Resp. 2. Leonardum Utinensem im-merito fuisse accusatum, & pro eo pugnasse Joannem Grimanum in Epistola ad Vicarium Generalem Utinensem, in qua gratuite praedestinationis sententia proculdubio exponitur ac defenditur. Hanc vero Epistolam, quantum ad dogma spectat, probant Tridentini Concilii Patres. Quod probatur 1. Ex Epistola Cardinalis Lotharingii ad Pium IV. Pontificem Maximum, in qua refert Patriarcham Aquilejensem unanimi consensu fuisse purgatum: unde Pontifex non solum Grimanum in gratiam recepit, sed etiam purpura Cardinalitia exornare decreverat: qua tamen Grimanum denuo accusatum de amicitia cum quibusdam haeticis privarunt postea malevoli. II. Ex Epistola ad S. Carolum Borromaeum data Tridenti die 14. Augusti anno 1563. & à quatuor Cardinalibus subscripta: in qua haec leguntur; *Judicaverunt omnes absolvendum à calumnia ipsi ita imposita, asserentes illum nedum proprium, verum etiam suae nationis Theologorum, quibuscum totum negotium diligentissime contulerat, sensum esse*. III. Ex votis Archiepiscoporum, Episcoporum, & Theologorum, qui rem discusserunt: quae vota potest quisque legere in Historia Pallavicini, & apud Antoninum Reginaldum in libro de Mente Concilii Tridentini circa Gratiam efficacem Parte 1. cap. v. Tandem ex judicio ac sententia pronunciata die 14. Septembris eodem anno, & in publicas tabulas relata, quae talis est: *Domini nostri Jesu Christi nomine invocato, solum Deum pra oculis habentes, & de aliorum in Theologia Peritorum consilio & assensu, judi-*

Solutio 2.

judicamus, attestamus & pronunciamus literas Joannis Grimani Patriarchæ Aquilejensis, cum Apologia junctas, non esse hæreticas, seu de hæresi suspectas, neque sic declaratas esse scandalosas: non tamen divulgandas propter nonnulla difficilia minus exacte in eis tractata & explicata.

8.
Grimania.

Dices: Civitas Utinensis, & Forojulii Provincia Patriarcham Grimanum ad Synodum provocarunt; atque, ut constat ex postremis verbis sententiæ latæ, Grimani Epistolæ prohibitæ sunt ne publicarentur. Ergo sententia de Prædestinatione, quam asserbat Grimanus, suspecta est, non populis prædicanda.

Responsio.

Resp. Priorem partem antecedentis falsam esse, licet enim Vicarius Utinensis, alique imperiti concionem F. Leonardi accusassent, & postea multi Criminatores etiam Patriarcham Grimanum; tamen Utinensis Civitas Præsuli suo omni humanitatis officio conjuncta operam maximam contulit, ut ipsius innocentia fieret manifesta, & doctrina haberetur immunis. Nam cum Grimano unum fuisse sensum Theologorum suæ nationis affirmarunt Cardinales quatuor Legati Synodi Tridentinæ citata Epistola ad Borromæum. Imo & universa Venetorum Respublica Grimano publicis Epistolis sedatis tempestatibus gratulata est. Ad alteram partem antecedentis dico, non esse à PP. Tridentinis statutum ne prædicaretur Prædestinatio gratuita, sed ne publicarentur Epistolæ Grimani, non propter dogma, sed propter nonnulla, quæ ille minus in

Theologicis disputationibus exercitatus non satis exacte explicaverat: quæ ex eadem Epistola ad Carolum Borromæum, & ex laudatæ Sententiæ verbis certa sunt, & majoribus quasi theatris posita.

At Grimanus, inquis, etiam post sententiam Tridentinam ad Sanctæ Inquisitionis tribunal delatus est. Ita sane: ne.

sed irrito perverforum Accusatorum consilio. Magis quippe, magisque Præfatis innocentia refulsit: & summa cum laude fuit absolutus, ita ut ipsi honoris causa hymni publice canerentur; quorum unam duntaxat strophem recitabo:

*Quam longos sævosque fero, Pater,
impete tristis*

Insultus odii ardenti virtute tulisti!

Non secus ac amplam media inter nubila fervens

Efficat urenti semitam sibi lumine Phæbus.

Demum etiam si Grimanus non propter perversa tempora grassantis hæresis Lutheranae, sed etiam ob dogmatum perveritatem fecisset purpuræ pallique jacturam: Assertoribus ac Prædicatoribus Augustinianæ doctrinæ sufficit, in his, quæ ad hanc spectant, Patriarchæ Aquilejensis Epistolæ nullam reportasse censuram, sed approbationem Patrum Tridentini Concilii, qui Grimanum absolvendum esse judicarunt, quoniam de prædestinatione differens ab Augustino, Prospero, Bernardo, & Thoma Aquinate nequaquam recesserat: ut liquet ex Epistola ad Borromæum non semel citata.

CAPUT XVI.

De numero & signis Prædestinatorum.

SUMMARIUM.

1. Electorum numerus incertus est viatoribus.
2. Magnus est numerus Electorum, at comparative ad damnatos valde exiguus. Probat id ex S. Scriptura.

3. Item ex SS. Patribus.
4. Item ex ratione evidentissima.
5. Ponuntur 8. signa Electorum.

1.
De numero
& signis
Prædestina-
torum.

ELECTORUM numerum incertum Viatoribus esse nemo ignorat; & Ecclesia in Dominicis Quadragesimæ ita precatur: *Deus, cui soli cognitus est numerus Electorum in superna felicitate locandus*; quæ verba habet etiam D. Thomas Prim. p. Q. xxiii. art. 7. Quidam tamen Prædestinatos Angelis, qui ceciderunt, numero comparandos esse opinantur: aut Angelis etiam, qui steterunt. At Angelorum quoque sive malorum, sive bonorum multitudinem

R. P. Berti Theol. Tom. I.

dinumerare non possumus, quamquam id tentarunt otiosi quidam homines, magi præsertim & Cabbalistæ: Præterea Augustinus lib. xxi. de Civ. Dei cap. i. de sempiterna illa Jerusalem scribit: *Nulla civium suorum, id est Angelorum lapsorum numerositate fraudabitur, sed uberiore etiam copia fortasse regnabit.* Quamvis autem Prædestinatorum numerus nobis incertus est, propter infinitam Dei prædestinantis misericordiam quisque sperare tenetur, se in eodem nume-

R 1 2